

(/)

 (/)

> Biografier, erindringer (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Sjostakovitj. En sovjetkunstner

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/insider>)

Sjostakovitj. En sovjetkunstner

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 396

Del artikel: ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner)

sovjetkunstner) (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på

[https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner)

[60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner)) ([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner&title=)

[mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner&title=)

[erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner&title=\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/sjostakovitj-en-sovjetkunstner&title=)

Mikkel Thrane Lassen

Sjostakovitj. En sovjetkunstner

Multivers. 594 sider. 299,95 kr.

Af Peter Mouritsen

Der er mange dagsordner i spil i den ret fantastiske bog om den sovjetiske komponist Dmitrij Sjostakovitj som Mikkel Thrane Lassen har skrevet. Der er i den grad noget for enhver smag i den historie, der rulles op. Ind og ud af den lange historie om komponistens liv og værk snor sig særlig dansen med sovjetregimet og kommunistpartiet. En vanskelig og til tider skræmmende dans.

Set ude fra

Det er et ret omfattende værk Mikkel Thrane har skrevet – selve bogen er på 594 sider og indeholder udover selve historien også en personoversigt, en oversigt over institutioner, begreber og forkortelser, en tidslinje, en fyldig litteraturliste og et stort noteapparat. Tidslinjen viser meget praktisk både centrale livsbegivenheder og værker, så man nemt kan få et overblik over, hvornår de mange forskellige opus'er er fra.

Hovedattraktionen er dog selvfølgelig den grundige og læseværdige skildring af komponistens liv og værk – ind og ud mellem hinanden snor historierne sig – en om komponistens familieliv, en om kulturlivet i sovjetsamfundet, en om musikken og forholdet til musikere og komponister, en om det generelle syn på personen Sjostakovitj – ikke mindst i vesten og så en, der løbende inddrager kilderne og musikvidenskabens opfattelser af komponistens liv - og efter hans død ikke mindst hans forhold til sovjetstaten. Flere af disse temaer flettes selvfølgelig sammen visse steder. Teksten har under vejs en del billeder, som der dog ikke synes brugt helt så mange kræfter på. Der er selvfølgelig en del meget relevante fra hans liv – portrætter og familiesituationer og den slags. Mens en del virker lidt mere tilfældige, og her kan man godt få den tanke, at nogen har ment, at der skulle noget til at bryde de her og der store tekstmassiver, mere end det er den helt store fortællekraft, der retfærdiggør valget af visse billeder.

Historien fortælles i det store hele kronologisk, men der springes alligevel behændigt til og fra de videnskabelige diskussioner, så særligt værkerne og de til tider meget konkrete fortolkninger sættes ind, både i eftertidens og samtidens kontekst. Den fremgangsmåde gør, at vi får præsenteret det politiske krydsfelt, som Sjostakovitj' værk befinder sig i. Men det gør også, at man af og til godt kan have en fornemmelse af, at historierne gentages. Det er dog nok svært at undgå, og det er ikke noget der overhovedet skæmmes bogen.

Private side af Sjostakovitj

Sjostakovitj var et ret privat menneske – men ikke særlig ukompliceret. Hans liv var meget præget af både kvinderne i familien, som i lange perioder var afhængige af ham som forsørger samt hans tre hustruer og en række flammer og elskerinder, som alle i et eller andet omfang synes at have givet ild og lidenskab til kompositionerne. Sjostakovitj var komponist – som kunstner afhængig af at skabe og måske også i et vist omfang af opmærksomheden og anerkendelsen. Det er svært helt at blive klog på – for det var også en profession som gjorde, at han var afhængig af indtægten, som arbejdet som komponist gav – og ikke blot ham, men også som nævnt hans mor og søstre. Det gjorde ham ekstra sårbar, når systemet pressede ham på pengepungen – hvilket staten flere gange udnyttede.

Sjostakovitj' private liv forekommer overraskende, hvis man som jeg ikke selv havde nogen særlig forhånds viden. Og jeg synes det lykkes Mikkel Thrane at skildre en kompleks og lidt plaget personlighed, som også er gribende banal i visse dele af sit liv. Den måde, det inddrages i beskrivelsen

af hans værk, gør, at de til tider kulørte detaljer har en funktion til at give nuancer og antyder sider af værket, som er virkelig spændende. Men der er også ting, der er fascinerende eller slet og ret sjove. Det hele har sin berettigelse og er med til at gøre skildringen af personen mere nuanceret og spændende.

Sovjetkomponisten

En af de mest udfoldede historier i fremstillingen handler om Sjostakovitj' forhold sovjetmagten, partiet eller staten. Alt efter hvad man nu skal kalde det.

Det er et ret udfordrende og komplekst forhold mellem komponist og statsmagt, der skildres, men også et forhold der udvikler sig meget gennem hele komponistens liv. Personligt synes jeg, det er den mest interessante del af Sjostakovitj historie, og man får det indtryk, at det er en af de faktorer, der er meget vigtige for at forstå netop denne komponists egenart og er med til at præge hans værk fundamentalt. Ikke nødvendigvis sådan at man ikke kan forstå værket uden at kende den historie. Men det tryk og den indflydelse der er fra regimet var meget indgribende.

Sjostakovitj var i udgangspunktet en begejstret tilhænger af revolutionen, og hans evner blev tidligt anerkendt fra officiel side. Det gav ham ret hurtigt store fordele og en fremtrædende plads i det sovjetiske kulturliv. Det betød også, at netop han var genstand for statens negative interesse, når denne ønskede at kommunikere til landets musikere og komponister. Ved at angribe landets mest indflydelsesrige komponist kunne man let få hele branchen til at rette ind. Den stakkels komponist var udsat for dette flere gange i sin karriere og med ret voldsomme konsekvenser for ham og hans familie. Dog slet ikke så voldsomme som mange andre – da Sjostakovitj både bevarede liv og frihed.

Dette er en meget interessant del af historie og med til at vise, hvordan de sovjetiske magthavere styrede samfundet og skræmte kunstnere og mange andre professioner til lydighed. Og eksemplerne i Mikkel Thrane's bog er netop meget illustrative til at give et indtryk af, hvordan det foregik.

Historien om Sjostakovitj og sovjetregimet er en af de mest udfoldede i værket om ham og er virkelig en spændende historie.

Redskab eller kritiker

Mikkel Thrane bruger en del kræfter på at forklare, hvordan musikvidenskab har vurderet Sjostakovitj' værk i lyset af hans position i Sovjetunionens kulturliv. Hele vejen gennem Mikkel Thrane's fremstilling løber et spor, der holder to centrale positioner op i forhold til værkerne. Nemlig den, at Sjostakovitj igennem sit værk modigt kritiserede eller ligefrem hånede sovjetstatens ledere og så den opfattelse, at komponisten var en meget integreret del af den sovjetiske kulturelite og en person, der på mange måder leverede det, der blev forlangt – og som langt hen ad vejen resignerede i forhold til det pres og de krav, der blev stillet. Det er meget fascinerende og spændende at følge de to argumentationer udfoldet i historien.

Det er absolut spændende at læse sig gennem Sjostakovitj liv ledsaget af en form for kommentatorspor bestående af referaterne at de lærdes diskussioner – til tider kan nogle af positionerne godt virke lidt komiske. Men det er en meget spændende og fascinerende del af historie – og flere steder er tilføjet forfatterens egne konklusioner på diskussionerne, som refereres. Det giver både indsigt og er ret underholdende, som de er vævet ind mellem de mange andre historier om komponistens liv og værk.

Efter at have læst bogen, der både interessant og spændende fortæller om den store plads, sovjetregimet havde i komponistens tilværelse, er jeg alligevel ladt tilbage med en lidt underlig fornemmelse af, at det ikke i den sidste ende betød ret meget for værket. Jo, der er værker som mere eller mindre kun blev til eller fik den form, fordi det var, hvad der blev forlangt. Men Sjostakovitj' værk er ikke bare et sovjetisk værk – det er langt mere komponistens værk – og selv om der nok i lang tid vil være en trang til at lytte efter påvirkning – er det mit indtryk, efter at have læst bogen, at det i det store hele ikke var det, der betød noget. Værket er selvfølgelig ikke løsrevet fra historien, men heller ikke fuldstændig betinget af den. Det er en meget spændende del af fremstillingen og en af de mange gode grunde til at læse den – at man får indtryk af, hvordan en kunstner skabte sit værk på trods af en række vilkår og betingelser.

Bogens emne giver også stof til eftertanke i forhold til tragedien med Ruslands skændige invasion af Ukraine. Det emne er ikke en del af Mikkel Thrane's Lassens bog, da den er udkommet umiddelbart før krigen. Men den kan måske alligevel kaste lidt lys på, hvordan det er som borger at være oppe imod en

meget omnipotent stat, der har potentiale til både at give dig velstand og position og tage alt fra dig. Fremstillingen om Sjostakovitj kan ikke sige ret meget om den konkrete situation. Men fortæller, i hvert fald til dels, historien om hvordan det er at være et tandhjul i en kæmpe stor maskine, som du som individ ikke personligt føler det store ansvar for, og som du bare helst vil have fred for.

Jeg kan kun anbefale Mikkel Thrane Lassens flotte værk om Sjostakovitj – det er en både spændende, underholdende og overraskende fremstilling, og den giver et fascinerende indblik i både den klassiske musiks verden, Sovjetunionens historie, komponistens liv, musikvidenskaben og ikke mindst mange bemærkninger til en lang række af Dmitrij Sjostakovitj' kompositioner. En rigtig flot bog.

[Historie-online.dk, den 8. marts 2023]

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/insider>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

HITLER - EN BIOGRAFI

TOMMY OG TANNE

H.C. HANSEN

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/hitler-en-biografi-893>) (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/tommy-og-tanne>)

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/hc-hansen>)

Museumsnumre 30: Fyldepen

Ole Mortensøn fortæller om det elegante skriveredskab

(<https://www.historie-online.dk/temaer-9/artikler-51-51/museumsnumre/museumsnumre-30-fyldepen>)